

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

BERİVAN TEDİK YEŞİLTEPE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/17206
Karar Tarihi : 31/10/2018

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Murat İter DEVECİ

Başvurucular : 1. Berivan TEDİK YEŞİLTEPE
2. Edge TEDİK EJDEROĞLU
3. Erdoğan TEDİK
4. İbrahim AKGÜN
5. Zöhre TEDİK

Vekili : Av. İlke IŞIK
6. Uğur GÜMÜŞKAYA

Vekili : Av. Doğan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; pek çok kişinin ölümüne ve birçok kişinin de yaralanmasına neden olan bombalı saldırı olayı hakkında yürütülen ceza soruşturmasında, soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma yetkisinin hâkimlik kararıyla kısıtlanması ve bu karara yapılan itirazın reddedilmesi sebebiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu Uğur Gümüşkaya 2015/17206 sayılı başvuruyu 10/11/2015 tarihinde, diğer başvuru 2015/18390 sayılı başvuruyu ise 2/12/2015 tarihinde yapmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyonlara sunulmuştur.

4. Konu yönünden irtibatları nedeniyle başvuruların birleştirilmesine ve incelemenin 2015/17206 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuşlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da *barış, emek ve demokrasi* konulu bir toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhiye Meydanı'na yürünecektir.

11. Toplantının ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş ve yaşanan bu elim olay nedeniyle başvuru Erdoğın Tedik ve Zöhre Tedik'in oğlu, diğer başvuru Edge Tedik Ejderoğlu ve Berivan Tedik Yeşiltepe'nin kardeşi K.T.nin de aralarında bulunduğu pek çok kişi ölmüş; başvuru İbrahim Akgün ile Uğur Gümüşkaya'nın da bulunduğu birçok kişi ise yaralanmıştır.

12. Bahse konu olay hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) kendiliğinden ve derhâl soruşturma başlatmıştır.

13. Cumhuriyet Başsavcılığının 11/10/2015 tarihli talebi üzerine Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürme olasılığı bulunduğu gerekçesiyle -şüphelilerin ifadelerini içeren tutanaklar ile bilirkişi raporları ve adı geçen kişilerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hariç olmak üzere- şüphelilerin müdafilerinin dosya içeriğini inceleme ve soruşturma belgelerinden örnek alma yetkilerinin kısıtlanmasına karar vermiştir.

14. Bu karara;

-Uğur Gümüşkaya dışındaki başvuru vekilince yapılan itiraz Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 15/10/2015 tarihli kararıyla,

-Başvuru Uğur Gümüşkaya vekilince yapılan itiraz ise Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/10/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Nihai karar, başvuru Uğur Gümüşkaya vekilince 19/10/2015 tarihinde, diğer başvuru vekilince ise 2/11/2015 tarihinde öğrenilmiştir.

16. Bireysel başvuru, başvuru Uğur Gümüşkaya yönünden 10/11/2015 tarihinde, diğer başvuru yönünden 2/12/2015 tarihinde yapılmıştır.

17. Başvuru Uğur Gümüşkaya vekilinin kısıtlama kararı kapsamında olmayan belgelerin kendilerine verilmesine ilişkin 9/11/2015 tarihli talebi Cumhuriyet savcısınca reddedilmiştir.

18. Cumhuriyet Başsavcılığı yürüttüğü soruşturma kapsamında;

i. Şüpheliler Y.D., H.İ.D., Y.E.A. ve açık kimlik bilgileri tespit edilmeyen bir Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşının öldüğü, şüpheliler M.Ş.Y., A.H., M.T., O.K. ve M.C.D. hakkında başka Cumhuriyet başsavcılıklarınca başka kamu davaları açıldığı ve O.S., K.U., E.Ö., M.S.P., İ.H.H., İ.H.K., M.B. ile İ.Y. hakkında ise kamu davası açmak için yeter derecede şüphe oluşturacak delil elde edilemediği gerekçesiyle söz konusu kişiler hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

ii. Meydana gelen olayda kamu görevlilerinin ihmalî olduğu iddialarıyla ilgili soruşturmayı mevcut soruşturmadan ayırmıştır.

iii. 27/6/2016 tarihli iddianameyle ise otuz altı şüpheli hakkında Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) nezdinde kamu davası açmıştır.

19. Olay sırasında 100 kişinin öldüğü 391 kişinin ise yaralandığını belirtildiği iddianamede; 14 şüphelinin meydana gelen ölüm ve yaralanmalar nedeniyle anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etmek, kasten öldürme (nitelikli hâl) ve teşebbüs aşamasında kalmış kasten öldürme (nitelikli hâl) suçlarından cezalandırılması istenmiş; bu 14 dört kişinin içinde yer aldığı bazı şüpheliler ile diğer 22 şüphelinin ise resmî belgede sahtecilik, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmamak, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet ve silahlı terör örgütüne üye olmak suçlarından biri veya birkaçı ile cezalandırılması talep edilmiştir. Bahse konu iddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"...[Ş]üpheli [İ.B.]nin DEAŞ Silahlı Terör Örgütünün yöneticisi ve Türkiye sorumlusu olduğu, faaliyetlerine Suriye ülkesinde devam ettiği, şüpheli D.B.nin DEAŞ Silahlı Terör Örgütünün yöneticisi olduğu, Türkiye-Suriye sınırı sorumlusu, ayrıca [İ.B.]nin yardımcısı olduğu, şüpheli [E.T.]nin DEAŞ Silahlı Terör Örgütünün yöneticisi olduğu, yakalanacağını anlayınca Gaziantep ilinde kendisini öldüren [Y.D.] ile birlikte DEAŞ silahlı terör örgütünün Gaziantep yapılanmasını kurdukları, örgüt adına Türkiye'de eylem yapacak 150 kişi eğittikleri, soruşturmaya konu eylemi ve diğer eylemleri organize ettikleri, [Y.D.] ve [E.T.]nin dijital belgelerden de anlaşılacağı gibi yaklaşık 150 kişilik bir grubu eğittikleri ve Türkiye'de yapacakları eylemleri planladıkları, şüpheli [E.T.]nin de Ankara Tren Garı önünde gerçekleşen eylemin planlanıp organize edilmesinde görev aldığı, [Y.D.] ve [E.T.]nin DEAŞ silahlı terör örgütünün Türkiye'de eylem yapabilmesi için alt yapı çalışmalarını hazırlayıp tamamladıkları, şüpheliler [Y.Ş.], [H.Ş.], [İ.H.A.], [R.D.], [H.A.D.], [M.A.], [A.D.], [T.G.], [M.K.C.], [H.T.] ve [S.Y.] ile yakalanacağını anlayınca Gaziantep ilinde kendisini öldüren [H.İ.D.], soruşturmaya konu eylemi gerçekleştiren ve olay yerinde ölen [Y.E.A.] ve kimliği tespit edilmeyen Suriye uyruklu canlı bomba eylemcisinin DEAŞ silahlı terör örgütüne üye oldukları ve örgüt yöneticilerinin emrinde çalıştıkları, yukarıda isimleri belirtilen DEAŞ silahlı terör örgütü yönetici ve üyelerinin 10/10/2015 tarihinde Ankara Tren Garı önünde meydana gelen terör saldırısı eylemini aralarında görev dağılımı yaparak birlikte gerçekleştirdikleri dijital belgelerden, kamera görüntülerinden ve tüm dosya kapsamından anlaşılmuştur..."

20. İddianamenin kabulü üzerine yürüttüğü açık yargılama sonunda Ceza Mahkemesi 3/8/2018 tarihinde, yakalanmayan sanıklar yönünden ayırma, ölen bir sanık yönünden ise düşme kararı vermiştir. Ceza Mahkemesi ayrıca diğer suçlarla ilgili kurduğu hükümler dışında dokuz sanığın ölen kişiler yönünden 100 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla, olay esnasında yaralananlar yönünden ise 391 kez 27 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir. Taraflarca istinaf talebinde bulunulduğundan Ceza Mahkemesinin 3/8/2018 tarihli kararı henüz kesinleşmemiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Müdafin dosyayı inceleme yetkisi" kenar başlıklı 153. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Müdafî, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.

(2) Müdafin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83)

...

7. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316),

...

(3) Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında, ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.

(4) Müdafî, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir.

(5) Bu maddenin içerdiği haklardan suçtan zarar görenin vekili de yararlanır."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Soruşturmanın gizliliği" kenar başlıklı 157. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Mağdur ile şikâyetçinin hakları" kenar başlıklı 234. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 234 – (1) Mağdur ile şikâyetçinin hakları şunlardır:

a) Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,

3. (Değişik: 24/7/2008-5793/40 md.) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153 üncü maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceleme..."

B. Uluslararası Hukuk

24. Yaşam hakkının usul boyutuyla ilgili uluslararası hukuk, Anayasa Mahkemesinin *İrfan Durmuş ve diğerleri* (B. No: 2014/4153, 11/5/2017, §§ 49-54) başvurusu hakkında verdiği kararda yer almaktadır. Bununla birlikte konuyla ilgisi olmadığı için söz konusu kararda yer almayan bazı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına burada yer verilmesi gerekmektedir.

25. AİHM'e göre gerçekleşen bir ölüm olayı hakkındaki soruşturmanın etkili sayılabilmesi için yerine getirilmesi gerekli ilkelerden birisi de yürütülen soruşturmanın ve sonuçlarının yeterince kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu süreçte gerekli olduğu ölçüde katılmalarının sağlanmasıdır (*Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], B. No: 23458/02, 24/3/2011, § 303; *Hugh Jordan/Birleşik Krallık*, B. No: 24746/94, 4/5/2001, § 109; *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], B. No: 24014/05, 14/4/2015, § 179).

26. Bununla birlikte üçüncü kişilere ya da başka soruşturmalara zarar verebilecek hassas bilgiler içerdiği durumlarda soruşturma belgelerinin açıklanması veya yayımlanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 2. maddesi kapsamında mutlak bir gereklilik olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla soruşturmanın kamuya veya mağdurun yakınlarına açıklığı şartı, soruşturmanın diğer aşamalarında da sağlanabilir (*McKerr/Birleşik Krallık*, B. No: 28883/95, 4/5/2001, § 129; *Giuliani ve Gaggio/İtalya*, § 304). Dahası Sözleşme'nin 2. maddesi soruşturma mercilerine, ölenin bir yakınının belirli bir soruşturma tedbirinin alınması için yaptığı her talebi karşılamaları şeklinde bir yükümlülük yüklemes (Ramsahai ve diğerleri/Hollanda [BD], B. No: 52391/99, 15/5/2007, § 348; *Velcea ve Mazăre/Romanya*, B. No: 64301/01, 1/12/2009, § 113).

27. Diğer taraftan AİHM, adil yargılanma gerekliliklerinin Sözleşme'nin 2. veya 3. maddeleri gibi başka hükümleri açısından değerlendirilen usule ilişkin konuların incelenmesini sağlayabileceğini kabul etmekle birlikte bu güvencelerin aynı şekilde (Sözleşme'nin 6. maddesindeki gibi) değerlendirilemeyeceğini vurgulamaktadır (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye*, §§ 218, 220).

28. AİHM *Önkol/Türkiye* (B. No: 24359/10, 17/1/2017) başvurusunda, yaşadığı köye yakın bir alanda bir mühimmatın patlaması sonucu hayatını kaybeden bir kişinin yakınlarının yaşam hakkının maddi boyutu yanında usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddialarını da incelemiştir. Etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği yönünden inceleme yaparken başvuruçuların gizlilik kararı (soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma imkânının kısıtlanması) nedeniyle soruşturmaya etkili katılmadıklarına dair iddialarını da inceleyen AİHM, gizlilik kararının daha sonra kalkması nedeniyle sonradan soruşturma evrakına erişebilen başvuruçuların haklarını etkin şekilde kullanma imkânlarının bulunmadığının değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır (bkz. anılan karar, § 96).

29. AİHM, *Cangöz ve diğerleri/Türkiye* (B. No: 7469/06, 26/4/2016) başvurusunda gizlilik kararı (soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma imkânının

kısıtlanması) nedeniyle birkaç belge hariç soruşturma evrakına erişemeyen başvuru sahiplerinin soruşturmaya etkili biçimde katılmadıkları kanaatine varmıştır. Anılan olayda başvuru sahipleri soruşturma dosyasında bulunan diğer belgelere ancak bu belgelerin Bakanlık tarafından AİHM'e gönderilmesi ve akabinde AİHM'in bunları başvuru sahiplerine iletmesi üzerine vâkıf olabilmişlerdir (bkz. anılan karar, § 145).

30. Yetkili makamların toplantı ve gösteri hakkını kullanan kişilere yönelik müdahalesine, yakınlarının yaşam hakkının ihlal edildiğine ve yakınlarının ölümüyle ilgili soruşturmanın etkisizliğine ilişkin olarak başvuru sahiplerinin şikâyetlerinin incelendiği *Sayfi Sarısülük ve Cen Sarısülük/Türkiye* ((k.k.), B. No: 64126/13, 25/3/2014) başvurusunda AİHM; olayın meydana geldiği tarihten itibaren geçen süreyi ve yürütülen soruşturmanın baştan beri hiçbir şekilde durdurulmadığını dikkate alarak hem yargılamanın gidişatının hem de geçen zamanın soruşturmanın erken etkisizlik belirtileri gösterdiği sonucuna varmaya imkân vermediğini belirtip başvuruyu iç hukuk yolları tüketilmeden yapılan erken bir başvuru olarak kabul etmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 31/10/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuru Sahibinin İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvuru sahibi Uğur Gümüştekin -yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu ile etkili başvuru hakkına ilişkin birkaç AİHM kararına atıfta bulunarak yürütülen soruşturmadaki eksikliklerin daha sonra bireysel başvuruya konu edileceğini, kısıtlama kararının dayanağını oluşturan normun kenar başlığı ile lafzî nazara alındığında kısıtlama kararının müşteki vekilleri yönünden geçerli olmayıp sadece şüpheli müdafileri yönünden cari olduğunu, kısıtlama kararı kapsamında olmayan belgelere dahi erişemediklerini, kısıtlama kararıyla sadece soruşturmanın genişletilmesinin engellenmediğini, aynı zamanda dosya içeriğinin de kamuoyundan gizlendiğini, bu nedenle soruşturmaya etkili katılmadıklarını, kısıtlama kararının gerekçesiz olduğunu ve olayda sorumluluğu bulunan kamu görevlileri hakkına soruşturma yürütüldüğüne dair herhangi bir açıklama yapılmadığını belirtip Anayasa'nın 17., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan yaşam, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Başvuru sahibi Uğur Gümüştekin ile aynı iddialarda bulunan diğer başvurular ek olarak kamu görevlilerince olay yerinde herhangi bir güvenlik tedbiri alınmadığını, olay yerine gelen bazı polislerin sağlık görevlilerinin yaralıları müdahalede bulunmasını engellediğini, soruşturmanın genişletilmesine ilişkin talepleri hakkında işlem yapılmadığını, soruşturmanın patlamayı önlemekle görevli güvenlik ve istihbarat görevlilerince yürütülmesi nedeniyle soruşturmanın bağımsızlığı ve etkinliğinden zaten şüphe duymaktayken bir de soruşturmanın kendilerinden gizlendiğini, olayla ilgili bir kişinin uzun bir süre yakalanamayıp bir operasyon sırasında ölmüş olmasının soruşturmanın etkili yürütülmediğini gösteren bir husus olduğunu, etkili soruşturma yürütüldüğü taktirde devletin yaşam hakkının negatif ve pozitif yükümlülüklerini ihlal ederek meydana gelen olaydan sorumlu olduğunun ortaya çıkarılabileceğini, soruşturmanın başvurunun yapıldığı tarihteki aşaması ve başvurunun konusu dikkate alındığında gizlilik kararının etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiğini ve kısıtlama kararına yapılan itirazın aynı yargı çevresindeki bir başka sulh ceza hâkimliğince incelenmesinin doğal hâkim ve tarafsızlık ilkelerine aykırı olduğunu iddia etmişlerdir.

34. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay hakkında yürütülen soruşturmada yapılan işlemlerden söz edilmiş; başvuru sahiplerinin kısıtlama kararı nedeniyle hangi haklarının etkilendiğine

dair somut bilgi ve belge sunmadıkları, olayın üzerinden geçen kısa bir süre sonra bireysel başvuruda bulunduğu, başvuruya kadar geçen süre ve yargılamanın seyri dikkate alındığında soruşturmanın etkisiz kabul edilmesine neden olacak belirtilerin bulunmadığı ve bu nedenle başvuru yollarının tüketilmemiş olduğu değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

35. Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta başvuruçular kısıtlama kararının ölçülü ve soruşturmanın amaçlarıyla uyumlu olmayıp failleri ve kamu görevlilerinin sorumluluğunu kamuoyundan gizlemeyi amaçladığını, kısıtlama kararının devam ettiğini ve failer hakkında henüz kamu davası açılmadığını belirterek başvurunun erken bir başvuru olmadığını öne sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Başvurucunun İddialarının Hukuki Vasıflandırılması Yönünden

36. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

37. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuruçular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

39. Başvuruçular Uğur Gümüştekin soruşturmadaki ihmallerin daha sonra bireysel başvuruya konu edileceğini ifade ederken diğer başvuruçuların soruşturmanın başvurunun yapıldığı tarihteki aşaması ve başvurunun konusuna dikkat çekerek kısıtlama kararının etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiğini ileri sürmeleri, şikâyetlerin dile getirilme biçimi ve başvurunun soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma imkânının kısıtlanması kararına yapılan itirazın reddedilmesi üzerine yapıldığı dikkate alındığında başvuruçuların tüm şikâyetlerinin özünün pek çok kişinin ölümü ile birçok kişinin yaralanmasına neden olan olay ile ilgili ceza soruşturması kapsamında kısıtlama kararı verilmesi ve bu karara yapılan itirazların reddedilmesi nedeniyle olayda ölen kişilerin yakınlarının ve/veya olayda yaralanan şahısların soruşturmaya etkili şekilde katılamamalarına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun olay esnasında hayatını kaybeden K.T.nin yakınları Erdoğan Tedik, Zöhre Tedik, Edge Tedik Ejderoğlu ve Berivan Tedik Yeşiltepe yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektir.

40. Diğer taraftan ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuru da mağdura karşı gerçekleştirilen eylemin niteliği ve failin amacı gibi somut olayın koşulları dikkate alınarak yaşam hakkı kapsamında incelenebilir. Bu değerlendirme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü niteliğe sahip olup olmadığı ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları önem taşımaktadır (*Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran*, B. No: 2014/7227, 12/1/2007, § 69; *Yasin Ağca*, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 109, 110).

41. Somut olayın toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak için toplanan kalabalığın bulunduğu bir yerde üzerindeki patlayıcı maddeleri patlatan iki kişinin saldırısı sonucu gerçekleştiği ve yaşanan bu üzüntü verici olay nedeniyle pek çok kişinin öldüğü, birçok kişinin de yaralandığı gözönünde bulundurulduğunda öldürücü niteliğe sahip olduğunda tereddüt bulunmayan olayda yaralanan başvuru İbrahim Akgün ile Uğur Gümüşkaya yönünden de başvurunun yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Mağdur Sıfatı ve Bu Bağlamda Kişi Bakımından Yetkiye İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriteri Yönünden

42. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişi açısından bu hakka yönelik bir başvuru ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41).

43. Yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gereken ancak ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuru ise olaydan doğrudan etkilenen kişiler tarafından yapılabilir.

44. Başvuru konusu olayda ölen K.T. ; başvuru Erdoğan Tedik ile Zöhre Tedik'in oğlu, başvuru Edge Tedik Ejderoğlu ve Berivan Tedik Yeşiltepe'nin ise kardeşidir. Ayrıca başvuru İbrahim Akgün ile Uğur Gümüşkaya, meydana gelen olayda yaralanmıştır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

b. Başvuru Süresine ve Başvuru Yollarının Tüketilmesine İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriterleri Yönünden

45. Yaşam hakkı ile ilgili bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapabilmek için -mutlak surette gerekli olmasa da- yürütülen soruşturmanın makul bir süreyi aşmaması şartıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağı beklenmesi, bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (*Rahil Dink ve diğerleri*, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 76; *Hüseyin Caruş*, B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46).

46. Öte yandan başvuru yetkili makamlara müracaat etmelerine rağmen doğal olmayan bir ölümle ilgili soruşturma başlatılmamışsa, başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuru soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvuru, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidirler (*Rahil Dink ve diğerleri*, § 77). Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmektedir (*Yasin Ağca*, § 121). Böyle bir durumda başvuru, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren süresi içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır (*Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu*, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 87; *Sultani Acar*, B. No: 2014/16344, 22/3/2018, § 84).

47. Başvuru, soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evrakta örnek alma yetkisinin Hâkimlik kararıyla kısıtlandığını ve bu karar nedeniyle soruşturmaya etkili biçimde katılmadıklarını öne sürüp söz konusu kararın kendilerine göre muhtemel sonuçlarına dikkat çekmişlerdir. Başvuru tarihi itibarıyla kısıtlama kararı da mevcudiyetini devam ettirmektedir. Bu nedenlerle Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru yapmaktaki amaçlarını da dikkate alarak

başvuruların başvuru yollarını tüketmek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yaptıkları ve başvurunun süresinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

c. Açıkça Dayanaktan Yoksun Olmamaya İlişkin Kabul Edilebilirlik Kriteri Yönünden

48. Yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve varsa sorumluların hesap vermelerini sağlamak amacıyla devletin doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmesi gerektiğini kabul eden Anayasa Mahkemesi, etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğini incelerken bazı kriterler kullanmaktadır. Bu kriterler şöyledir:

- Yetkili makamların resen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 57)

- Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ölümler yönünden soruşturma makamlarının olaya karışmış olabilecek kişilerden bağımsız olması (*Cemil Danışman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 96)

- Soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya gerekli ölçüde etkili katılımlarının sağlanması (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 58)

- Soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi (*Salih Akkuş*, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30)

49. Somut başvurunun soruşturma evrakını inceleme ve söz konusu evraktan örnek alma yetkisinin Hâkimlik kararıyla kısıtlanması ve söz konusu karara yapılan itirazın reddi üzerine yapıldığı, Cumhuriyet Başsavcılığının olayda sorumluluğu bulunan bazı failleri tespit edip bu kişiler hakkında kamu davası açtığı gözönünde bulundurulduğunda etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesinde kullanılan tüm kriterlerin somut başvuruya uygulanmasının bireysel başvurunun ikincil niteliğine uygun düştüğü söylenemez. Bu sebeple somut başvuruda yalnızca *soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve ölen kişinin yakınlarının soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlanması* kriteri yönünden inceleme yapılacaktır.

50. İnceleme konusu kriter uyarınca pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturma kamu denetimine açık olmalıdır. Ayrıca soruşturma, meşru menfaatlerini korumaları amacıyla gerekli olduğu ölçüde ölenin yakınları için erişilebilir olmalıdır.

51. Diğer taraftan soruşturmaya katılımın etkililiğinin seviyesi, soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişebilir. Ancak her hâlikârda meşru menfaatlerini korumak için sanığın savunmasının alındığı, görgü tanıklarının dinlendiği, bilirkişi raporlarının tartışıldığı, olaya ilişkin şikâyetlerinin dile getirildiği ve diğer delillerin ileri sürülerek tartışmasının yapıldığı duruşmalara katılmak isteyen mağdurlara bu imkân tanınmalıdır. Aksinin kabulü, katılımın sadece teorik olarak kabul edilmesi, pratikte sağlanmaması ve hakkın özünün zedelenmesi anlamına gelebilecektir (*Seyfullah Turan ve diğerleri*, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 187).

52. Buna karşın bahsedilen hususlardan soruşturmanın başından sonuna kadar mutlaka kamuya açık bir şekilde yürütülmesi gerektiği ve soruşturma makamlarının ölenin yakınlarına

talep edilen her soruşturma tedbirini mutlaka almak zorunda olduğu gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Zira üçüncü şahısların temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla soruşturma aşamasında bazı delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir (AYM, E.2014/195, K.2015/116, 23/12/2015, § 107).

53. Soruşturmanın ilerleyen aşamalarında kısıtlama kararının kaldırılması veya olayda sorumluluğu tespit edilen kişiler hakkında düzenlenen iddianamenin mahkemece kabul edilmesi nedeniyle soruşturma evrakına erişim imkânının doğması hâlinde kısıtlama kararı, ölenin yakınlarının soruşturmaya etkili katılımı yönünden herhangi bir sorun teşkil etmeyebilir. Ancak soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanmasına veya iddianamenin mahkemece kabul edilmesine rağmen kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek soruşturma evrakının ölenin yakınlarının erişimine kapatılması etkin soruşturma yükümlülüğünün ihlaline neden olabilir.

54. Somut başvuruda, şüphelilerin ifadelerini içeren tutanaklar ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hariç olmak üzere dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiş ise de olayda sorumluluğu bulunan bazı failer hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianame Ceza Mahkemesince kabul edilmiş olup yargılama Ceza Mahkemesince açık olarak yürütülmektedir. Başvurucular, Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamaya rağmen kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek hâlen soruşturma evrakına erişemedikleri yönünde Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgi de vermemişlerdir. Bu sebeple şüpheliler hakkında düzenlenen iddianamelerin kabul edilmesiyle birlikte soruşturma evrakına erişme olanağı bulan başvuru sahiplerinin verilen kısıtlama kararı nedeniyle meşru menfaatlerini korumak amacıyla soruşturma sürecine etkin katılım imkânı bulamadıklarına ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurunun *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderinin başvuru sahipleri üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN